Unia, 20 maart 2023

Interfederaal Gelijkekansencentrum
Centre interfédéral pour l'égalité des chances
Interföderales Zentrum für Chancengleichheit

Interfederale strategie handicap 2022-2030

Initiatiefadvies van Unia

Geadresseerd aan Minister Karin Lalieux, Minister van Pensioenen en Maatschappelijke Integratie, belast met Personen met een handicap, Armoedebestrijding en Beliris

1. **Unia** is een Belgische instelling die discriminatie bestrijdt en gelijke kansen bevordert (Equality Body). Bovendien is Unia in België als onafhankelijke instantie belast met de opvolging van de toepassing van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap [1].

2. Aan alle adviesraden in België werd een gecoördineerd advies gevraagd over de Interfederale strategie handicap 2022-2030. Hoewel Unia deel uitmaakt van de Adviesraad in Wallonië, Brussel en de Franse Gemeenschapscommissie, heeft Unia voorgesteld een onafhankelijk initiatiefadvies uit te brengen. Dit zal zich toespitsen op enkele algemene aspecten in verband met de opdrachten van Unia.

3. In 2014, na een **algemene beoordeling** van België door het **VN-Comité van experten** inzake de rechten van personen met een handicap, heeft het VN-Comité haar eerste opmerkingen en voorwaarden geformuleerd:

   Het Comité stelt met bezorgdheid vast dat de Verdragspartij zijn wetgevend kader niet heeft geharmoniseerd om het in overeenstemming te brengen met het Verdrag, en dat enkel specifieke reglementaire bepalingen van toepassing zijn op personen met een handicap. Het Comité stelt ook vast dat op nationaal niveau geen plannen of strategieën werden uitgewerkt die uitsluitend betrekking hebben op personen met een handicap. Bovendien wordt in de besluitvormingsprocessen weinig aandacht besteed aan de participatie van personen met een handicap, in het bijzonder van personen met een intellectuele handicap.

   Het Comité beveelt de Verdragspartij aan om een harmoniseringsproces op te starten teneinde zijn volledige nationale wetgeving aan te passen aan de verplichtingen van het Verdrag, om een plan met betrekking tot personen met een handicap goed te keuren en uit

[1] Sinds 15 maart 2023 is Unia niet langer bevoegd voor zaken die onder de Vlaamse jurisdictie vallen: Is Unia actief in Vlaanderen?

<u>te voeren</u> en om de volwaardige participatie van personen met een handicap en de organisaties die hen vertegenwoordigen in deze processen te garanderen.

4. In de zomer van 2021 werd uiteindelijk een eerste federaal actieplan 2021-24 vastgesteld, waarover Unia verheugd was. Eind 2021 werd ook een interministeriële conferentie inzake handicap opgericht. De problematiek van handistreaming werd benadrukt in het federaal actieplan handicap voor de verschillende beleidsdomeinen: "*Het mainstreamen van handicap, of 'handistreaming', door de beleidslijnen voorkomt het opwerpen van onbedoelde nieuwe hindernissen en helpt de aanpak van bestaande discriminaties"* [2]*.*

5. Zowel organisaties van personen met een handicap als Unia wensten dat er zo snel mogelijk een interfederaal actieplan voor personen met een handicap werd opgesteld om een antwoord te bieden op de enorme problematiek van gedeelde en versnipperde bevoegdheden op verschillende bestuursniveaus.

"De bepalingen van dit Verdrag strekken zich zonder beperking of uitzondering uit tot alle delen van federale Staten" *(VRPH art. 4§5).* Een andere succesfactor voor de toepassing van de rechten van personen met een handicap is dus de coördinatie van het beleid van deze gefedereerde entiteiten. De werkzaamheden van de Interministeriële Conferentie en de Interfederale strategie handicap 2022-2030 (hierna de Strategie genoemd) beantwoorden aan deze belangrijke problematiek.

6. In haar dagelijks werk stelt Unia regelmatig het gebrek aan politieke antwoorden vast in gevallen van gedeelde bevoegdheden, of het nu gaat om maatregelen in verband met zorg, werk of mobiliteit. **De verantwoordelijkheid moet verduidelijkt of verdeeld worden, maar er moeten antwoorden komen** (zelfs als ze negatief zijn). Het niet financieren van logopedie voor kinderen met een IQ lager dan 86 is een voorbeeld. Het gebrek aan ondersteuning op school of op de arbeidsmarkt zijn andere voorbeelden. Het Verdrag verklaart in zijn preambule terecht "*het universele en ondeelbare karakter bevestigend van, alsmede de onderlinge afhankelijkheid en de nauwe samenhang tussen alle mensenrechten en fundamentele vrijheden, en de noodzaak dat personen met een handicap gegarandeerd wordt dat zij deze ten volle en zonder discriminatie kunnen uitoefenen".* **Het gebrek aan gecoördineerd beleid belet personen met een handicap ten volle, op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving.**

7. Unia juicht dan ook de interfederale strategie, de basisprincipes, de prioriteiten voor verandering en de werkzaamheden van de Interministeriële Conferentie toe. We kunnen ook de oprichting van de verschillende adviesorganen in (bijna) alle entiteiten toejuichen, wat ook een vereiste is die het VN-comité in 2014 uitsprak.

8. Moet een strategie die beweert interfederaal te zijn niet meer te maken hebben met het delen van doelstellingen/intenties binnen de verschillende entiteiten en het opzetten van een ruimte voor overleg voor een interfederale visie? De interfederale strategie moet niet alleen zichtbaar maken wat elke entiteit en de federale staat realiseert of voor ogen heeft, maar samen de **wetgevende, politieke en institutionele knopen of andere struikelblokken**

[2] Federaal actieplan handicap blz.7

aanpakken die niet door één bestuursniveau kunnen worden weggewerkt:

- interregionaal schoolvervoer (Vlaanderen en Brussel)
- tewerkstellingsmaatregelen (federaal en gewestelijk)
- ondersteuning op school (gemeenschappen, gewestelijk)
- mobiliteit en toegankelijkheid (federaal, gewestelijk, gemeenschappen)
- bestrijding van geweld tegen vrouwen met een handicap (federaal, gewestelijk en gemeenschappen)
- gezondheidszorg voor geïnterneerde personen (federaal, gewestelijk en gemeenschapsniveau)
- noodplannen

Bijvoorbeeld:

Federatie Wallonië-Brussel (Jeugdhulp):

o "*De ontwikkeling van sectoroverschrijdend beleid met betrekking tot de zorg voor jongeren voor wie het noodzakelijk is partnerschappen met andere sectoren te ontwikkelen, is opgenomen in het beheerscontract. 17 Een van de uitdagingen van de intersectorale aanpak bestaat erin de zorgverlening te verbeteren, uit te gaan van de behoeften van de jongere en een multidisciplinaire aanpak te bevorderen. De doelstellingen zijn : De structuren voor sturing en overleg tussen en binnen sectoren verduidelijken en vereenvoudigen; een werkgroep voor intersectorale thema's instellen; en de samenwerkingsprotocollen met de AVIQ en PHARE evalueren en bijwerken." (Strategie blz. 14)*

Een aantal van de in de Strategie beschreven maatregelen moet dus worden vastgelegd in **samenwerkingsakkoorden.**

9. **De harmonisatie van bepaalde maatregelen** is essentieel zodat personen met een handicap niet langer gebukt moeten gaan onder de huidige obstakels. Het voorbeeld van het parkeerbeleid voor personen met een handicap is bijzonder veelzeggend. Hier is het gratis, daar is het betalend. In sommige gemeenten moet men zich vooraf inschrijven, in andere zijn er aangepaste parkeermeters. Het resultaat: duizenden boetes die de persoon moet aanvechten. De gevolgen van de toenemende digitalisering, die niet altijd aangepast of toegankelijk is, in acht nemen, moet een gemeenschappelijke zorg zijn op alle bestuursniveaus. Unia komt op voor[3] het behoud van menselijke alternatieven.
10. In de tekst van de Strategie worden **positieve maatregelen en instrumenten benadrukt die op andere niveaus kunnen worden overgenomen**. Deze zouden moeten worden verdeeld en verspreid.

    Bijvoorbeeld:

    "Integratie van integrale toegankelijkheid in het kader van subsidiabele zorginfrastructuur: Integrale toegankelijkheid is opgenomen als duurzaamheidscriteria voor door VIPA gesubsidieerde projecten. VIPA maakt gebruik van duurzaamheidscriteria die gebaseerd zijn op het door het Facilitair Bedrijf ontwikkelde GRO. VIPA gebruikt deze lijst van criteria om zorgvoorzieningen rekening te laten houden met alle facetten van duurzaamheid. Integrale toegankelijkheid is een van deze aspecten. In de huidige regelgeving zijn projecten die aanspraak willen maken op een VIPA-betoelaging verplicht te voldoen aan de VIPA-duurzaamheidscriteria, die bestaan uit verplichte en vrije criteria. "(Strategie blz. 18).

[3] Zie advies Unia op www.unia.be: Digitale kloof: hoe ongelijkheden verminderen? | Unia

Ofwel:

"Actieplan om Universal Design structureel in te bedden in het lessenpakket van de ontwerpopleidingen in Vlaamse hogescholen en universiteiten" (blz. 19).

11. Meer specifiek over de opdrachten van Unia:

a. Op het vlak van de **strijd tegen discriminatie** moeten verbeteringen worden aangebracht naar aanleiding van de verschillende evaluaties die op federaal niveau en in sommige gefedereerde entiteiten zijn uitgevoerd.

In 2022 stelde de Commissie voor de evaluatie van de federale antidiscriminatiewetten haar tweede evaluatieverslag voor.

- De Commissie vraagt de overheid om **beter in te zetten op het verzamelen van gegevens over discriminatie,** haatboodschappen en haatmisdrijven.
- De overheid moet een **preventief beleid** voeren om stereotypen en vooroordelen te bestrijden.
- De Commissie vraagt om rekening te houden met **meervoudige discriminatie, discriminatie op grond van een vermeend kenmerk en discriminatie door associatie.**

Tot op heden heeft de Federatie Wallonië-Brussel echter nog geen evaluatie van haar decreet tegen discriminatie gepland.

b. **Over art. 33 Nationale tenuitvoerlegging en toezicht** wordt in de Strategie niets gezegd**.** Het toezicht en de controle op de daadwerkelijke uitvoering van de bepalingen van het Verdrag moeten echter op alle bestuursniveaus worden gegarandeerd door de onafhankelijke mechanismen en het maatschappelijk middenveld.

De Vlaamse overheid heeft haar eigen antidiscriminatie-instelling opgericht (de Strategie blz. 11). Het Vlaams Mensenrechteninstituut (VMRI) zal ook verantwoordelijk zijn voor de taak onder art. 33.2 van het VRPH voor de Vlaamse bevoegdheden. Daarom moet bijzondere aandacht worden besteed aan een **goede afstemming/samenwerking tussen het VMRI en Unia**, alsook aan een goede voorlichting van personen met een handicap.

Voorts moeten de organisatie en coördinatie van de **VRPH-contactpunten (art. 33.1)** alsook hun **samenwerking met de onafhankelijke mechanismen** (33.2) enerzijds en de **raadpleging van het maatschappelijk middenveld (33.3)** anderzijds duidelijk in de Strategie worden vermeld.

12. Andere aandachtspunten voor Unia

<u>Toegankelijkheid</u>

<u>Omzetting van de Europese toegankelijkheidswet:</u> Unia roept de overheidsinstanties op om de Europese toegankelijkheidswet ambitieus om te zetten. De criteria voor de beoordeling van onevenredige belasting die binnenkort zullen worden aangenomen, moeten zo restrictief mogelijk zijn omdat de toegankelijkheidsverplichting volgens het VRPH onvoorwaardelijk is. De entiteit die verplicht is toegankelijkheid te bieden, kan zich er dus niet van onttrekken met het argument dat dit een last vormt (in tegenstelling tot redelijke aanpassingen).

De criteria moeten ook in de mate van het mogelijke worden overeengestemd tussen de federale en de gefedereerde entiteiten. De adviesraden en representatieve organisaties van personen met een handicap moeten nauw betrokken worden bij de uitwerking van deze criteria. De beoordeling van de onevenredige belasting moet ook worden uitgevoerd door een zichtbaar en onafhankelijk aanspreekpunt. Dit aanspreekpunt moet kunnen optreden op basis van transversale bevoegdheden en over voldoende personele en financiële middelen beschikken. Bovendien moet het actief samenwerken met adviesraden en organisaties die personen met een handicap vertegenwoordigen.

Digitalisering

De strategie omvat verschillende maatregelen van de entiteiten in verband met de digitalisering van overheidsdiensten. De gebruikte websites en applicaties moeten voldoen aan de eisen van digitale toegankelijkheid. Bovendien herinnert Unia eraan dat vooral personen met een handicap te kampen hebben met de digitale kloof. De digitalisering van overheidsdiensten en diensten van algemeen belang brengt daarom risico's van indirecte discriminatie voor personen met een handicap met zich mee. Daarom roept Unia de autoriteiten op om wettelijk niet-digitale toegang tot openbare diensten te waarborgen voor personen met een handicap.

Autonomie, vrijheid, veiligheid en persoonlijke integriteit

Om personen met een handicap in staat te stellen zelfstandig te leven in de samenleving, moet het aanbod van toegankelijke en aanpasbare huisvesting voor hen massaal worden vergroot, door de ontwikkeling van een actieplan voor zowel openbare als particuliere huisvesting.

Mobiliteit

Unia juicht het doel van de IMC toe om een homogene oplossing te vinden voor het probleem van de scancar en om de regels inzake gratis parkeren voor personen met een handicap te standaardiseren. Unia benadrukt het belang van gratis parkeren voor personen met een handicap, wat niet in vraag kan worden gesteld. Het verzoekt de IMC zich grondig te beraden over de nieuwe maatregelen in verband met mobiliteit (LEZ, zone met beperkte toegang (ZBT), kilometerheffing, scancar enz.) waarvoor rekening moet worden gehouden met de specifieke situatie van personen met een handicap en om zoveel mogelijk te voorkomen dat hun verplaatsingen extra worden belast. Daarom moet een geharmoniseerde oplossing worden gevonden tussen de verschillende entiteiten die kunnen worden ingezet voor alle maatregelen op vlak van mobiliteit waarvoor ‘uitzonderingen’ voor personen met een handicap nodig zijn.

Werk en werkgelegenheid

Unia verheugt zich erover dat de IMC werk gaat maken van het koninklijk besluit van 15 oktober 2017. Dit heeft zeer negatieve gevolgen voor mensen met een handicap die een omscholingsovereenkomst of een individuele beroepsopleiding hebben en heeft hun beschermingsniveau aanzienlijk verlaagd. Gezien de uiterst ongunstige situatie van personen met een handicap op de Belgische arbeidsmarkt, in vergelijking met die van personen zonder handicap, roept Unia de overheid op om stagiairs met een handicap opnieuw te onderwerpen aan de RSZ tijdens hun stage (zie advies Unia ingediend bij de NAR).

Inzake de tewerkstellingsmaatregel: er bestaan momenteel verschillen tussen de entiteiten bij de financiering van tewerkstellingsmaatregelen en aanpassingen voor personen met een handicap die in dienst zijn bij een overheidsinstantie. Dit heeft belangrijke gevolgen voor sommige werknemers met een handicap die daardoor niet over de nodige voorzieningen beschikken waarop zij recht hebben.

Onderwijs

Voor alle gemeenschappen is er geen echt voorstel voor de opleiding van leerkrachten, wat een belangrijke voorwaarde is voor inclusief onderwijs.

Bescherming tegen uitbuiting, geweld en misbruik

De Strategie vermeldt verschillende wetteksten of maatregelen ter preventie van geweld tegen en misbruik van personen met een handicap. Unia is bezorgd over het gebrek aan concrete maatregelen die aangepast zijn aan de verschillende situaties van personen met een handicap in geval van identificeren, melden, onderzoeken, alsook over het toezicht op en de controle van gesloten of halfgesloten plaatsen waar personen, en meer bepaald meisjes en vrouwen met een handicap, wonen. Het Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens zou worden aangewezen als een onafhankelijk preventiemechanisme in uitvoering van OPCAT[4] op federaal niveau. Wat gebeurt er op regionaal niveau voor plaatsen die onder hun bevoegdheid vallen?

[4] Het Facultatief Protocol bij het VN-Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing (OPCAT) is in 2002 door de Algemene Vergadering van de VN aangenomen en in 2006 in werking getreden. Het doel ervan is een systeem van regelmatige bezoeken in te stellen op plaatsen waar mensen van hun vrijheid zijn beroofd om foltering en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing te voorkomen. Deze bezoeken worden afgelegd door een internationaal orgaan, het subcomité ter voorkoming van foltering, en een nog op te richten nationaal orgaan, het nationaal preventiemechanisme (NPM).